

Vergaderjaar 1999–2000

26 800 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 2000

Nr. 113

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 13 juni 2000

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen¹ heeft op 16 mei 2000 overleg gevoerd met staatssecretaris Adelmund van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over:

- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen d.d. 7 december 1998 inzake onderzoek naar schoonmaakkosten in het primair onderwijs (OCW-98-1017);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen d.d. 11 februari inzake onderzoek schoonmaakkosten in het primair onderwijs (OCW-99-120).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Barth** (PvdA) kon uit recente onderzoeken niet anders concluderen dan dat de basisscholen slecht worden schoongehouden. Gebleken is dat veel schooldirecteuren «schoon» anders interpreteren dan de onderzoekers. Zij oefenen dan ook onvoldoende toezicht uit op de uitvoering van het contract met het schoonmaakbedrijf. De schoonmaakbedrijven klagen evenwel over de erbarmelijke staat waarin zij de ruimtes aantreffen. Kan de staatssecretaris bij het terzake aangekondigde overleg met de schoolbesturen ook de brancheorganisatie van de schoonmaakbedrijven uitnodigen?

Waarom zijn de scholen in 100 000-plusgemeenten aanmerkelijk smeriger? Waarom is bij het onderzoek niet gekeken naar verschillen tussen grote en kleine scholen c.q. schoolbesturen? Kan hygiëne van de school onderdeel worden van de kwaliteitskaart voor basisscholen? Het feit dat er door de scholen minder geld aan schoonmaak is uitgegeven dan op grond van de Londovergoeding mogelijk is, kan niet tot de conclusie leiden dat er voor dit onderdeel geld genoeg is. De Londovergoeding is namelijk in haar geheel zeer sober. Schoolbesturen moeten in dat kader keuzes maken en dan ligt de prioriteit niet bij schoonmaken. Naar aanleiding van de derde woensdag in mei zal de materiële bekostiging in het basisonderwijs in het algemeen aan de orde komen, inclusief de dilemma's van de scholen. Hierbij moet ook gekeken worden naar de onbezoldigde schoonmaakwerkzaamheden die vaak door familie in de scholen worden verricht.

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Schutte (RPF/GPV), Van de Camp (CDA), Van der Hoeven (CDA), voorzitter, De Vries (VVD), Van Zuijlen (PvdA), Rabbae (GroenLinks), Lambrechts (D66), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), Dijkzma (PvdA), Cherribi (VVD), Rehwinkel (PvdA), ondervoorzitter, Passtoors (VVD), Wijn (CDA), Ross-van Dorp (CDA), Örgü (VVD), Nicolai (VVD), Kortram (PvdA), Halsema (GroenLinks), Eurlings (CDA), Belinfante (PvdA), Van Bommel (SP), Barth (PvdA) en Hamer (PvdA). Plv. leden: Schimmel (D66), Stellingwerf (RPF/GPV), Mosterd (CDA), Atsma (CDA), Van Baalen (VVD), De Cloe (PvdA), Harrewijn (GroenLinks), Bakker (D66), Ravestein (D66), E. Meijer (VVD), Valk (PvdA), Udo (VVD), Van der Hoek (PvdA), Blok (VVD), Verhagen (CDA), Schreijer-Pierik (CDA), Rijpstra (VVD), Middel (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Visser-van Doorn (CDA), Gortzak (PvdA), Poppe (SP), Arib (PvdA) en Spoelman (PvdA).

Er moet dus nog meer geïnvesteerd worden in de professionaliteit van het bestuur. Bovendien moeten de ABB(administratie, beheer en bestuur)-kosten hierbij betrokken worden.

Volgens mevrouw **Ross-van Dorp** (CDA) ging het in het algemeen om een management- en een financieel probleem. Hebben de 20 mln. extra voor ABB in 1999 en de 5 mln. voor schoonmaak resultaat gehad? Het onderzoek dateert namelijk van voor die tijd.

Het management van scholen is vaak te zwaar belast door gebrek aan tijd en geld. In dit verband kan bestuurlijke schaalvergroting betekenen dat beslissingen niet meer op schoolniveau genomen worden en dat de locatiedirecteur vaak niet weet welk bedrag er voor schoonmaken beschikbaar is.

De aanzet van de staatssecretaris voor verbetering is goed, maar die is niet toereikend voor de oplossing van het probleem van het management. De scholen moeten dan ook geholpen worden met het op orde brengen van het schoonmaken. Kan de staatssecretaris de Kamer informeren over het resultaat van het geplande overleg met de schoolbesturen, het liefst aangevuld met de schoonmaakbranche? Door deze branche zijn overigens al in 1992 problemen gesignaleerd met onder andere de naleving van de schoonmaakcontracten.

Uit het onderzoek blijkt dat in de meeste gevallen de budgetten te klein zijn vergeleken met de kosten. Kan er nog eens kritisch worden gekeken naar de berekening en de toekenning van budgetten? Hoe dekken scholen de budgetoverschrijdende kosten? Waaraan besteden andere scholen een eventueel surplus? Zijn die bestedingen in overeenstemming met de oorspronkelijke bedoeling?

Zij twijfelde aan de juistheid van de veronderstelling dat de Londovergoeding toereikend is voor de schoonmaakkosten. Nu komt namelijk nog bijna de helft van de scholen daaraan te kort. Vooral op het platteland helpen onder anderen ouders de kleinschalige scholen schoon te houden, maar de daarmee bespaarde kosten moeten voor een goede beeldvorming wel doorberekend worden.

Komen de resultaten van de evaluatie van de programma's van eisen voor de Londovergoeding zo tijdig bij de Kamer dat daaruit conclusies kunnen worden getrokken ten behoeve van de begrotingsbehandeling in het najaar?

De heer **Rabbae** (GroenLinks) meende dat de scholen worden gedwongen om de schoonmaakbedrijven tegemoet te komen om de kosten op hetzelfde niveau te houden. Zo moeten zij zelf de prullenbakken legen. Hoe ver gaat dit? De leerkrachten moeten toch bij hun kerntaken blijven? Wordt er dus wel onderbested aan schoonmaakkosten, zoals de staatssecretaris zegt?

Hij ging ervan uit dat de staatssecretaris de tarieven van het Londosysteem herwaardeert met het oog op de feitelijke stijging van de schoonmaaktarieven. Misschien kan het ministerie een poldermodel initiëren voor de schoonmaakbranche en de scholen inzake normen voor hygiëne en schoonmaken.

Mevrouw **Lambrechts** (D66) vond het ook opmerkelijk dat heel veel scholen minder uitgeven voor het schoonmaken dan het ministerie vergoedt en dat er bij het sanitair op veel scholen van besmettingsgevaar gesproken kan worden. Misschien moet de volksgezondheidsinspectie daarop afgestuurd worden.

Zij meende dat het onderzoek de oorzaken niet helder aangeeft en dat die toch nog uitgezocht moeten worden. Is er geen relatie met de te kort schietende materiële bekostiging? Het huidige niveau is nog niet helder en mede daardoor bestaat de indruk dat een deel voor iets anders wordt ingezet. Kan hierin inzicht worden verschaft?

Zij betreurde het dat zij nu weer een aantal oudere voornemens van de staatssecretaris tegenkomt. Wil de staatssecretaris toezeggen dat zij niet alleen binnenkort, maar ook over een jaar breed overleg voert met het schoolmanagement en de schoonmaakbedrijven? In het vervolgoverleg kan het resultaat gemeten worden.

Kan de controle op de schoonmaak voor een jaar elders geregeld worden, wellicht zelfs budgettair neutraal, om de problemen te traceren?

De heer **Van der Vlies** (SGP) wees nog eens op de voorbeeldfunctie van scholen, ook als het om hygiëne gaat. Het moet ook op dit punt verantwoord zijn dat kinderen op school vertoeven.

De oorzaak is toch de te krappe materiële bekostiging in eerdere jaren; het is goed dat die nu verbeterd wordt. De bemetering moet duidelijk zijn en er moet rekening worden gehouden met onbezoldigde werkzaamheden in heel veel situaties, die spontaan of door omstandigheden gedwongen, worden verricht. Al deze aspecten moeten dus nagegaan worden.

In dit verband moet er ook gekeken worden naar de werkelijke stijging van de loonkosten in de schoonmaakbranche ten opzichte van de indexering van de component in de bekostiging. Er blijkt verder een verschil te zijn tussen de theoretische oppervlaktetoedeling die het ministerie hanteert en de werkelijke oppervlakte van de schoon te maken ruimtes. Tevens kan het moderne schoolklimaat best wel eens tot intensivering van de schoonmaaklasten leiden. Dit alles kan resulteren in een kritische bijstelling van de component.

In de nieuwe CAO zal het management bedeed zijn conform de Kameruitspraak. Hij wilde dat alles toch wel op papier hebben, evenals de toekenningssystematiek. Wanneer komt die duidelijkheid?

De heer **Rijpstra** (VVD) had zich afgevraagd waarom de ouders niet klagen over het slecht schoongemaakte sanitair. Een oorzaak van matig schoonmaken is dat een contract niet naar behoren wordt uitgevoerd. Er moet dus controle zijn. Dit is een managementprobleem en wellicht een financieel probleem.

Het schoonhouden van het gebouw moet prioriteit krijgen bij het schoolmanagement. Er kunnen wel brede besprekingen georganiseerd worden, maar het werk moet in de school goed geregeld zijn. Hoe wordt gegarandeerd dat er goed wordt schoongemaakt? Dit is overigens wel een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onder andere schoolbestuur en medezeggenschapsraad.

Antwoord van de staatssecretaris

De **staatssecretaris** gaf aan dat er in deze kabinetsperiode extra geld is uitgetrokken voor het schoonmaken van scholen: de jaarlijkse 5 mln. en de 50 mln. De resultaten van het schoonmaken vallen echter nog tegen en er moet een soort gestandaardiseerde norm komen voor zowel schoonmakers, schoolmanagement als leraren. Er moet in dit verband dus ook gewerkt worden aan groter inzicht bij schoolleiders in wat zij mogen verwachten van het schoonmaken. Het brede, tripartiete gesprek is gepland op 25 mei a.s. met na een jaar een soort evaluerend vervolg. De Kamer wordt hierover geïnformeerd en intussen wordt er een instructie uitgewerkt. Het doel is dat de scholen schoon worden.

Bij de laatste CAO is er onder andere ruim 100 mln. vrijgemaakt voor leermiddelen om te voorkomen dat het geld voor schoonmaakkosten daarvoor wordt gebruikt. De Kamer krijgt de CAO-afspraken overigens zo snel mogelijk, inclusief de MOA-budgetten (managementondersteuning en arbeidsmarktbeleid), die schoolbudgetten gaan heten. Er komt hierover nog een uitgebreide gedachtewisseling met de Kamer, alsook over de Voorjaarsnota, die voor dit doel incidenteel een post van 200 mln. bevat die voor een heel groot deel naar het PO gaat.

Tevens is er een budget voor managementondersteuning voor de scholen, mede naar aanleiding van de motie-Van der Vlies. Reeds dit jaar is daarvoor geld beschikbaar en in de komende jaren loopt het bedrag flink op. Dit is een doorbraak.

Zij bracht in herinnering dat in de afgelopen twintig jaar de basisfinanciering heeft geleden onder de bezuinigingen in het onderwijs. In een dergelijke situatie worden eerder projecten gekozen, maar misschien verandert dit naar aanleiding van de evaluatie van Londo. Overigens is dit een onderdeel van het regeerakkoord.

«Overschotten» aan schoonmaakkosten zijn vaak besteed aan leermiddelen, ABB en onderhoud gebouw en als er tekorten zijn, gaat daar natuurlijk minder geld naartoe. Het zijn communicerende vaten. Het management is verantwoordelijk voor de terzake gemaakte keuzes. Overigens wordt de Kamer geïnformeerd over een vergelijking van de prijsstijgingen van de laatste jaren met de MEV-cijfers. Zo nodig wordt een en ander recht getrokken.

Aan de vergoeding materiële instandhouding van de Londobekostiging, die sober is, is nu behalve de genoemde 50 mln. eenmalig 112 mln. toegevoegd. Bovendien komt er dus extra geld voor MOA, tot een bedrag van 120 mln. in 2003. Het is evenwel niet direct te meten of dit alles tot betere schoonmaakresultaten leidt. Daarover kunnen concrete gegevens beschikbaar zijn bij het brede, tripartiete vervolgggesprek, als in het eerste gesprek afspraken worden gemaakt over objectieve, openbare normen waaraan resultaatgerichte eisen kunnen worden verbonden en als OCW daar vervolgens op toeziet. Zij wilde nagaan of, ondanks de verschillen in omvang van de schoolbesturen, uitbesteding aan een facility manager een oplossing kan zijn. Overigens vallen de onderwijsgevenden wat hygiëne in de schoolgebouwen betreft onder de Arbo-inspectie. De onderwijsinspectie heeft wel een signalerende functie naar aanleiding van de algemene indruk van het klimaat op de school en het schoolplein. De vraag over een verschil tussen grote en kleine scholen wat het schoonmaakresultaat betreft, is niet te beantwoorden. De recente steekproef is te klein om daaraan betrouwbare gegevens te ontleen, maar de veronderstelling van grote verschillen tussen kleine en grote steden is daarin wel ruimschoots bevestigd. De onbezoldigde werkzaamheden maakten overigens geen onderdeel uit van de steekproef.

Ruim voordat de Londovergoeding wordt vastgesteld komen de gegevens daarover bij de Kamer.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Barth** (PvdA) legde er de nadruk op dat er moet worden nagedacht over de invulling van de controle. Heldere normen zijn van belang, zodat de scholen weten waar ze zich aan houden moeten en de overheid gericht kan bekostigen.

Mevrouw **Ross-van Dorp** (CDA) wilde dat de bewustwording van de normen via een grotere betrokkenheid op schoolniveau tot stand komt, dus bij zowel ouders, het team als de docenten.

De heer **Rabbae** (GroenLinks) informeerde welke andere instantie dan de onderwijsinspectie de controle op zich kan nemen.

Mevrouw **Lambrechts** (D66) meende dat er al een OCW-norm is voor het schoonmaken, omdat er een norm is gehanteerd bij het onderzoek.

De heer **Van der Vlies** (SGP) vatte samen dat het voor hem niet alleen om meer geld gaat, maar eerder ook om discipline en mentaliteit. Het is dan ook goed dat de staatssecretaris met nadere voorstellen komt over de Londosystematiek.

De heer **Rijpstra** (VVD) dacht dat de oplossing is dat op elke school een soort overzicht van de schoonmaakwerkzaamheden op papier beschikbaar is, dat de verantwoordelijkheid voor de controle daarop primair bij de schooldirectie en de leerkrachten ligt en dat bijvoorbeeld de GG en GD een steekproef doet, zoals ook in ziekenhuizen gebeurt. De eventueel benodigde extra financiële bijdrage moet daar dan wel voor aangewend worden.

De **staatssecretaris** herhaalde dat het schoonmaken een verantwoordelijkheid van de school (bestuur, directie en ouders) blijft. De organisatie van de controle wordt op 25 mei a.s. in het tripartiete overleg aan de orde gesteld, evenals de bepaling van de normen. Ondanks dat er geen OCW-norm is, hebben de onderzoekers wel een norm gehanteerd. Overigens bevat de Londovergoeding indirect een aanname van de norm. Er kan vervolgens een voorlichtingsbrochure over de normen worden uitgegeven. De GG en GD kan het sluitstuk van de controle zijn.

De voorzitter van de commissie,
Van der Hoeven

De griffier van de commissie,
Mattijsen